

"ΕΘΝΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ
ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ"

Εισαγωγικό Σχόλιο στην εκδήλωση του Ι.ΣΤ.Α.Μ.Ε

Κώστα Σημίτη

8.05.1995

Η ευρωπαϊκή ενοποίηση αποτελεί βέβαιη εξέλιξη. Η πορεία από τα κράτη-πόλεις στα κράτη - έθνη έδειξε ότι όταν οι κοινωνίες και οικονομίες περιοχών διαπλέκονται ακολουθεί ενοποίηση του

χώρου(αργά ή γρήγορα). Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι υπάρχει ένας μόνο τρόπος ένωσης. Οι διαφορετικές φάσεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα έως στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνουν ότι οι πρωταγωνιστές έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν διάφορους δρόμους και στόχους, να δημιουργήσουν τις μορφές και συνεργασίες που θέλουν. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη του '96 εγκαινιάζει μιά νέα φάση στην πορεία ενοποίησης. Οι επιλογές θα αποβούν καθοριστικές για το μέλλον όλων. Οι χειρισμοί των συμμετεχόντων θα καθορίσουν κερδισμένους και χαμένους, θα κατανεύουν τα οφέλη και τις ζημιές, θα προσδιορίσουν αν θα υλοποιήσουμε την Ευρώπη των λαών, και των ελευθέρων πολιτών ή θα πορευθούμε προς την Ευρώπη των απελευθερωμένων αγορών, επιχειρήσεων και οικονομικών συμφερόντων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε κρίση.

Η πλειοψηφία των κυβερνήσεων ασκεί συντηρητική πολιτική μέσα και έξω από τους θεσμούς της Ένωσης. Οι πολιτικές δυνάμεις αδυνατούν ν'ανταποκριθούν σε κοινωνικά αιτήματα ή να επιλύσουν αποτελεσματικά προβλήματα στη κοινωνική οργάνωση και το πολιτικό σύστημα. Η ανεργία αποτελεί μόνιμο φαινόμενο. Η ξеноφοβία έχει πάρει διαστάσεις. Φασιστικές νοοτροπίες διαδίδονται.

Το θεσμικό οικοδόμημα της Ένωσης χαρακτηρίζεται από εσωστρέφεια, δημοκρατικό έλλειμμα και υπερβολική γραφειοκρατία.

Οι λαοί αισθάνονται την ευρωπαϊκή ενοποίηση ως απειλή για την αυτονομία τους και την πολιτιστική τους ταυτότητα.

Η σχέση της χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση συναντά αυξανόμενες δυσκολίες. Τον ευρωενθουσιασμό διαδέχτηκε ο ευρωσκεπτικισμός. Υπάρχει σύγχυση για το τι θέλουμε από την ενωτική πορεία. Υπάρχει ανησυχία για διαδικασίες που θα μας οδηγήσουν στο περιθώριο. Υπάρχει φόβος για συνωμοσίες που γίνονται σε βάρος μας. Αλλά και η άλλη πλευρά αδυνατεί να καταλάβει τη συμπεριφορά μας σε πολλά θέματα, διαπιστώνει ιδιοτέλεια και αδιαφορία εκ μέρους μας, θεωρεί τη συμμετοχή μας βάρος.

Τα σοσιαλιστικά κόμματα επιδίωξαν στο παρελθόν να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές ανισότητες με εθνικές πολιτικές. Σήμερα οι εθνικές πολιτικές έχουν ελάχιστη αποτελεσματικότητα. Σε όλους τους τομείς είτε πρόκειται για την οικονομία είτε για τον πολιτισμό οι διεργασίες που καθορίζουν μακροπρόθεσμα τις συνθήκες ζωής μας έχουν διεθνικό χαρακτήρα. Γι' αυτό και η σοσιαλιστική απάντηση στην ευρωπαϊκή κρίση, στην ελληνική αδυναμία για την διαμόρφωση ικανοποιητικών σχέσεων με την Ένωση, στα θέματα ανάπτυξης, δημοκρατίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και βελτίωσης συνθηκών ζωής πρέπει να δοθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αλλωστε, ας μην ξεχνάμε ότι η διεθνοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων συνεπάγεται την αναποτελεσματικότητα πολλών εθνικών ρυθμίσεων που αποτελούν σήμερα τον προστατευτικό ιστό για άτομα και κοινωνικές ομάδες. Οδηγεί σε μία διαδικασία αποδιάρθρωσης. Αρνηση της ανάγκης να υπάρξουν διαδικασίες ανασύνθεσης, διασύνδεσης και αλληλεγγύης σ' ένα ανώτερο διεθνικό επίπεδο θα σημαίνει την αποδοχή της βαθμιαίας χειροτέρευσης του σημερινού πλέγματος κοινωνικών σχέσεων. Μιά τέτοια λύση είναι αντίθετη με τα συμφέροντα των εργαζομένων και των λαών.

Για όσους πιστεύουν ότι οι αυτοματισμοί της αγοράς δεν επαρκούν, χρειάζεται να εξασφαλιστεί η ρυθμιστική παρέμβαση των ευρωπαϊκών κρατών σε όλους τους βασικούς τομείς της κοινωνικής ζωής. Μόνο η συνεργασία αυτή θα προωθήσει την κοινωνική δικαιοσύνη, τον έλεγχο των οικονομικών και πολιτικών εξουσιών, τη σταθερή βελτίωση των συνθηκών ζωής και τη διευρωπαϊκή αλληλεγγύη.

Οι επιδιώξεις μας για την ύπαρξη ειρήνης, για την συνεχή βελτίωση των διεθνών οικονομικών συνθηκών που καθορίζουν και τις εσωτερικές οικονομικές συνθήκες, για τη διασφάλιση της ακεραιότητας της χώρας μας, για δημοκρατία, ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη, για ανάπτυξη, για μία Ελλάδα ισχυρή είναι άρρηκτα δεμένες με την πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Η συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, απόρροια της συμμετοχής μας στην παγκοσμιοποιημένη αγορά και της πολιτικής και κοινωνικής διασύνδεσης με το Δυτικοευρωπαϊκό χώρο εδώ και πολλές δεκαετίες είναι αναπόφευκτη. Οι προτάσεις για αποχώρηση, αποστασιοποίηση, αυτονόμηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ρεαλιστικές. Το αποτέλεσμα μιάς πολιτικής αποστασιοποίησης θα είναι η ετερόνομη συμμετοχή μας. Θα ακολουθούμε χωρίς δυνατότητα επηρεασμού. Επιδίωξη μας πρέπει να είναι η αυτόνομη συμμετοχή μας, η καθοριστική παρουσία μας, η δυνατότητα διαμόρφωσης της σχέσης μας σύμφωνα με τους στόχους μας.

Τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν είναι μόνο οικονομικά και δεν θα πρέπει να είναι μόνο οικονομικά. Αν στόχος μας είναι να δημιουργήσουμε μία ευρωπαϊκή κοινωνία που υπακούει στις αξίες του σοσιαλισμού και στις επιδιώξεις για δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη πρέπει να ασχοληθούμε με θέματα που θίγουν όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής. Θα αναφέρω μερικά παραδείγματα.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει τη δημιουργία μιάς ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Κάθε πολίτης της Ευρώπης που κατοικεί σε κράτος - μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος θα έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις ευρωπαϊκές και τοπικές εκλογές που πραγματοποιούνται στον τόπο της κατοικίας του.

Όσο προχωρεί η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση θα προκύπτουν νέες διασυνδέσεις του πολίτη κάθε χώρας σε υπερεθνικό επίπεδο. Η πολλαπλότητα των εντάξεων θα διακρίνει τον κόσμο του αύριο. Ο εργαζόμενος θα συμμετέχει σε ευρωπαϊκά συνδικάτα, ο επιχειρηματίας σε ευρωπαϊκές ενώσεις του κλάδου, ο πολίτης σε πολιτικές παρατάξεις διασυνδεδεμένες σ'ένα ευρωπαϊκό σχήμα. Οι εντάξεις αυτές, όπως και η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, θα συντείνουν στη διαπλοκή των λαών, στη συνειδητοποίηση ότι υπάρχουν, παρ'όλες τις διαφορές προέλευσης και γλώσσας, κοινές επιδιώξεις.

Η ιδιότητα του πολίτη δεν εξαντλείται όμως με την άσκηση εκλογικών δικαιωμάτων. Ο υπεύθυνος πολίτης συμμετέχει στις κοινωνικές διεργασίες. Αυτό προϋποθέτει την πληροφόρησή τους, τη δημιουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο διαδικασιών επικοινωνίας και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης.

Η ανάπτυξη διευρωπαϊκών πολιτικών διεργασιών είναι ένα σημαντικό πρόβλημα για την προώθηση της δημοκρατίας. Όταν οι πολίτες της Ένωσης αριθμούν περίπου 350.000.000, μιλούν διαφορετικές γλώσσες και πληροφορούνται αποσπασματικά,

60/1977

είναι δύσκολο να υπάρξει μιά ευρωπαϊκή κοινή γνώμη που θα απαιτεί και θα πιέζει για τα αιτήματά της. Ακριβώς εδώ πρέπει να αναλάβουν ένα νέο ρόλο, οι ευρωπαϊκοί πολιτικοί σχηματισμοί. ^{πρέπει} Ν'αναπτύξουν τους κοινούς σ'όλους τους λαούς πολιτικούς προβληματισμούς, να διαμορφώσουν μιά κοινή πολιτική γλώσσα, να δημιουργήσουν τον ενιαίο χώρο των αιτημάτων, των αγώνων και της συμμετοχής. Η λαϊκή κυριαρχία θα χαρακτηρίζει την πολιτική φυσιογνωμία της Ένωσης εάν και στο μέτρο που θα αναπτυχθούν πολιτικές διεργασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί πρέπει να μεταβληθούν από κέλυφος γραφειοκρατικών διακυβερνητικών διαδικασιών σε έκφραση διεργασιών καθοριζομένων από την ευρωπαϊκή λαϊκή βούληση.

Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ τα κράτη - μέλη συμφώνησαν να προωθήσουν στην αστυνομική συνεργασία για την καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας, ιδίως με τη δημιουργία τραπεζών δεδομένων και τη συγκεντρωτική αξιολόγηση και επεξεργασία των πληροφοριών. Στα επιμέρους κράτη οι συνταγματικές διατάξεις προστατεύουν τους πολίτες από καταχρήσεις εξουσίας. Σε ποιά διαδικασία θα μπορεί να προσφύγει αύριο ο Έλληνας πολίτης του οποίου το όνομα θα συμπεριληφθεί από λάθος σε μιά τράπεζα δεδομένων και θα είναι "σεσημασμένος" σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες; Πολίτες χωρίς Σύνταγμα δεν μπορεί να υπάρξουν. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πρέπει να αποτελέσει το δεσμευτικό πλαίσιο προστασίας και απέναντι στις κοινοτικές αρχές και στις κοινοτικές πρωτοβουλίες. Και σ'αυτό το σημείο χρειάζεται ενίσχυση η δημοκρατία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία κτίζεται σήμερα, είναι ένα νέο σχήμα που πρέπει να υπακούει σε νέους κανόνες και όχι σε εκείνους του παρελθόντος. Γι'αυτό και η σχέση του Κέντρου με τα επιμέρους κράτη - μέλη πρέπει να διαμορφωθεί μέσα από τη διαπραγμάτευση, δημοκρατικά, με τη θέληση των κρατών - μελών, που θα ορίζουν ποιά θα είναι το πλαίσιο των ελευθεριών και των υποχρεώσεών τους. Πρέπει να γίνεται με ενημέρωση και συμμετοχή της κοινής γνώμης και όχι με κλειστές διαδικασίες, όπου καθοριστικό ρόλο παίζουν ελάχιστοι πολιτικοί ή γραφειοκράτες.

Η Διακυβερνητική του '96 πρέπει να αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα σ'αυτή τη κατεύθυνση.